

Bruselis, 2015 09 09
COM(2015) 454 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Komunikatas „ES viešųjų pirkimų taisyklių taikymas ir dabartinė prieglobsčio krizė“

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Komunikatas „ES viešųjų pirkimų taisyklių taikymas ir dabartinė prieglobsčio krizė“

Dėl staiga ir labai stipriai išaugusio prieglobsčio prašytojų antplūdžio Europos Sąjungai tenka spręsti daugybę problemų. Vienas iš svarbiausių rūpesčių – deramai ir greitai patenkinti pačius būtiniausius prieglobsčio prašytojų poreikius (būsto, prekių ir paslaugų).

Šiame komunikate apžvelgiama, kaip viešųjų pirkimų organizatoriai ir perkančiosios organizacijos¹ galėtų greitai užtikrinti pirmojo būtinumo infrastruktūrą (būstą) ir prekes bei paslaugas.

Visos reikiamos priemonės šiems poreikiams patenkinti numatytos Europos viešųjų pirkimų taisyklėse – galiojančiose Direktyvos 2004/18/EB² (toliau – Direktyva) nuostatose ir naujojoje viešųjų pirkimų Direktyvoje 2014/24/ES³. Ši direktyva į nacionalinę teisę turi būti perkelta iki 2016 m. balandžio 18 d. – šiuo metu ji taikytina tik tose valstybėse narėse, kuriose šios direktyvos perkėlimo priemonės jau įsigaliojo.

Komunikatas grindžiamas Direktyva 2004/18/EB, tačiau tam tikrais dabartinei padėčiai svarbiais atvejais taip pat remiamasi konkrečiomis Direktyvos 2014/24/ES nuostatomis⁴.

Šiuo komunikatu naujos teisės normos nenustatomos. Jame išdėstoma, kaip Komisija aiškina Sutartis, viešųjų pirkimų direktyvas ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teismas) praktiką. Reikia pažymėti, kad privalomas Sąjungos teisės aiškinimas bet kuriuo atveju yra Teisingumo Teismo prerogatyva.

1. SAJUNGOS VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TAISYKLIŲ TAIKYMO SRITIS

1.1. Infrastruktūra ir darbai

Infrastruktūra (t. y. būstas) gali būti suteikta išnuomojant esamus pastatus, kuriems nereikia sudėtingo pritaikymo (t. y. darbų) arba pastatant naujus ar renovuojant esamus pastatus.

---

¹ Valstybės, regionų ar vietos valdžios institucijos, įstaigos, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė, tų institucijų ir (arba) įstaigų, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė, asociacijos.

² 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo, OL L 134, 2004 4 30, p. 114.

³ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB, OL L 94, 2014 3 28, p. 65.

⁴ Pirmiausia, iš esmės pasikeitusiomis nuostatomis dėl paslaugų pirkimo (žr. šio komunikato 1.3 punktą) ir nauja pagreitinta atviro konkurso procedūra (žr. šio komunikato 3 punktą).

Esamų pastatų nuomai viešųjų pirkimų taisyklės netaikomos (Direktyvos 16 straipsnio a punktas⁵). Esamą būstą galima suteikti netaikant viešųjų pirkimų procedūrų, t. y. išnuomojant rinkoje siūlomus pastatus ar paskiriant tam turimus viešosios infrastruktūros objektus (pvz., kareivines, mokyklas, sporto įstaigas). Jei būtina statyti naują pastatą arba atnaujinti ar kitaip pritaikyti esamus pastatus, gali reikėti taikyti Sąjungos viešųjų pirkimų taisykles⁶.

Direktyva taikoma tais atvejais, kai numatoma konkrečius statybų (arba atnaujinimo ar pritaikymo) projekto vertė siekia arba viršija dabar galiojančią 5 186 000 eurų ribą⁷. Ši taisyklė taikoma visiems funkciškai nesusijusiems projektams. Savivaldybės, planuojančios įgyvendinti keletą būsto projektų, paprastai apskaičiuoja kiekvieno atskiro projekto vertę ir taip įvertina, ar ši riba yra pasiekta. Draudžiama suskaidyti darbų projektą į kelias dalis, jei tokio suskaidymo tikslas yra išvengti Direktyvos taikymo (Direktyvos 9 straipsnio 3 dalis).

Jei ši riba neviršijama, taikoma nacionalinė teisė. Tačiau jei konkretus projektas kelia aiškų tarptautinį susidomėjimą⁸, jam taikytini pagrindiniai Sąjungos teisės principai šioje srityje – nediskriminavimo dėl pilietybės, vienodo požiūrio ir skaidrumo.

1.2. Prekių tiekimas

Kadangi atvykusių prieglobsčio prašytojų skaičius didžiulis, reikės skubiai tiekti įvairias prekes (pvz., palapines, talpyklas, drabužius, antklodes, lovas, maistą).

Direktyva taikytina visoms perkančiųjų organizacijų sudaromoms **prekių tiekimo sutartims**⁹, jei jų vertė yra siekia arba viršija nustatytą ribą, t. y. 134 000 EUR arba 207 000 EUR¹⁰, nelygu perkančiosios organizacijos tipas¹¹.

---

⁵ Taip pat žr. Direktyvos 2014/24/ES 10 straipsnio a punktą.

⁶ Direktyvos 1 straipsnio 2 dalies b punktas ir Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 6 dalis dėl viešojo darbų pirkimo sutarčių apibrėžties.

⁷ Taikomos ribos ir jų atitikmenys valstybių narių, kurių valiuta nėra euras, nacionalinėmis valiutomis kas dvejus metus peržiūrimi taikant išimtinai matematinį metodą, nustatytą pačiose viešųjų pirkimų direktyvose. Naujos peržiūrėtos ribos bus taikomos nuo 2016 m. sausio 1 d.

⁸ Ar konkretus viešasis pirkimas kelia „aiškų tarptautinį susidomėjimą“, vertinama kiekvieną atskirą atvejį nagrinėjant pagal įvairius kriterijus, žr. Komisijos aiškinamąjį komunikatą dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos, OL C 179, 2006 8 1, 2–7 p. ir tolesnes išvadas, padarytas naujausioje ES Teisingumo Teismo praktikoje. Žr., pavyzdžiui, 2014 m. gruodžio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-113/13 46 punktą ir jame nurodytą Teisingumo Teismo praktiką.

⁹ Tam tikrais konkrečiais atvejais gali būti taikomos Direktyvoje numatytos išimtys.

¹⁰ Žr. 7 išnašą.

¹¹ Žemesnioji riba taikoma, kai prekių tiekimo sutartis sudaro centrinės valdžios institucijos (pvz., ministerijos), išvardytos Direktyvos IV priede, o aukštesnioji – prekių tiekimo sutartims, kurias sudaro kitos perkančiosios organizacijos, be kita ko, regionų ir vietos valdžios institucijos.

Jei šios ribos neviršijamos, taikoma nacionalinė teisė. Pirmiau minėti pagrindiniai Sąjungos teisės principai taikomi tomis pačiomis sąlygomis kaip ir sudarant darbų sutartis.

1.3. Paslaugos

Galiausiai, atvykusių prieglobsčio prašytojų reikmėms patenkinti reikia pirkti ir paslaugas (pvz., valymo, sveikatos priežiūros, viešojo maitinimo ir saugumo).

Direktyvos ir Direktyvos 2014/24/ES nuostatos dėl paslaugų teikimo sutarčių iš esmės skiriasi.

Pagal Direktyvą 2004/18/EB paslaugoms ji visa apimtimi taikytina tik tuo atveju, jei jos yra įtrauktos į baigtinį sąrašą¹². Kai kurios šių paslaugų, pirmiausia autobusų transporto ir valymo, gali būti ypač reikalingos prieglobsčio prašytojams. Visų kitų paslaugų, neįtrauktų į baigtinį sąrašą, pirkimo sutartims pagal Direktyvą¹³ taikomas tik *ex post* skaidrumo reikalavimas¹⁴ ir nuostatos dėl techninių specifikacijų.

Ar paslaugų pirkimo sutartims Direktyva taikytina, nustatoma vadovaujantis tomis pačiomis vertės ribomis kaip ir prekių pirkimo sutarčių atveju. Be to, paslaugų sutartims, kurios kelia aiškų tarptautinį susidomėjimą, taikytini pagrindiniai Sąjungos teisės principai – tomis pačiomis sąlygomis kaip ir darbų sutartims¹⁵.

Iš esmės Direktyva 2014/24/ES visa apimtimi taikoma visoms paslaugoms. Tačiau socialinėms ir kitoms specialioms paslaugoms¹⁶ taikomos atskiros pirkimų taisyklės, t. y. paprastesnis režimas¹⁷. Užtikrinant paslaugų teikimą prieglobsčio prašytojams šis

---

¹² Direktyvos II A priedas: Priežiūros ir remonto paslaugos, sausumos transporto paslaugos, oro transporto paslaugos, pašto transportas, ryšių paslaugos, finansinės paslaugos, kompiuterių ir susijusios paslaugos, mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos paslaugos, apskaitos, audito ir buhalterinės apskaitos paslaugos, rinkos tyrimų ir viešosios nuomonės apklausos paslaugos, valdymo konsultavimo paslaugos, architektūrinės ir inžinerijos paslaugos, reklamos paslaugos, pastatų valymo bei nuosavybės valdymo paslaugos, leidybos ir spausdinimo paslaugos, nuotekų ir atliekų valymo paslaugos (konkrečiau patikslinamos nurodant BVPŽ kodą).

¹³ Įtrauktos į nebaigtinį Direktyvos II B priedą (jame nurodyta bendrinė kategorija „kitos paslaugos“).

¹⁴ T. y. reikalavimas po sutarties sudarymo išsiųsti *Europos Sąjungos leidinių biurui* pranešimą, skirtą informacijai arba paskelbimui.

¹⁵ Paslaugų, įtrauktų į II A priedo baigtinį sąrašą, pirkimo sutartims, kurių vertė mažesnė nei nustatyta riba, ir visų kitų paslaugų pirkimo sutartims, nesvarbu jų vertė.

¹⁶ Direktyvos 2014/24/ES 74–77 straipsniai. Šių paslaugų baigtinis sąrašas pateikiamas Direktyvos 2014/24/ES XIV priede: sveikatos, socialinės ir susijusios paslaugos; administracinės, socialinės, švietimo, sveikatos priežiūros ir kultūros paslaugos; privalomojo socialinio draudimo paslaugos; išmokų paslaugos; kitos bendruomenės, socialinės ir asmeninės aptarnavimo paslaugos; religinės paslaugos; viešbučių ir restoranų paslaugos; teisinės paslaugos; kitos administracinės ir valdžios paslaugos; paslaugų teikimas bendruomenei; kalėjimų paslaugos, visuomenės saugumo ir gelbėjimo paslaugos; tyrimo ir apsaugos paslaugos; tarptautinės paslaugos; pašto paslaugos (konkrečiau patikslinamos nurodant BVPŽ kodą).

¹⁷ Direktyvos 2014/24/ES 28 konstatuojamoji dalis.

paprastesnis režimas galėtų būti taikomas, pavyzdžiui, perkant viešojo maitinimo, sveikatos ir socialines paslaugas. Kai kurioms paslaugoms Direktyva 2014/24/ES iš viso netaikoma. Su tam tikromis sąlygomis tai gelbėjimo ir greitosios pagalbos paslaugos¹⁸.

Iš esmės Direktyva 2014/24/ES bus taikoma sutartims, kurių vertė viršija tą pačią ribą, kaip nustatyta pagal ankstesnę direktyvą¹⁹. Paslaugoms, kurioms taikomas paprastesnis režimas, nustatyta 750 000 EUR sutarties vertės riba²⁰.

Jei perkančiosios organizacijos taiko paprastesnį režimą, jos privalo ES lygmeniu užtikrinti skaidrumą ir iki, ir po sutarties sudarymo, taip pat laikytis tam tikrų procesinių įsipareigojimų (visų pirma užtikrinti, kad būtų laikomasi nediskriminavimo principo). Šių kategorijų paslaugų teikimo sutarčių sudarymo procedūros reguliuojamos pagal nacionalinę teisę. Jei tokių paslaugų teikimo sutarties vertė nesiekia nustatytos ribos, tačiau jos kelia aiškų tarptautinį susidomėjimą, taikytini bendrieji Sąjungos teisės principai²¹.

2. PROCEDŪROS PASIRINKIMAS IR TERMINAI PAGAL ES VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ TAISYKLES

2.1. Bendrosios nuostatos

Sutartis, kurios patenka į Direktyvos taikymo sritį, perkančioji organizacija gali sudaryti pasirinktinai atviro arba riboto konkurso būdu (28 straipsnis)²². Atviro konkurso atveju minimalus terminas pasiūlymams pateikti – 52 dienos, tačiau, jei naudojamos elektroninės priemonės, jis gali būti sutrumpintas iki 40 dienų (38 straipsnis). Riboto konkurso atveju įprastas paraiškų dalyvauti pirkime priėmimo terminas – 37 dienos, ir dar 40 dienų pateikti pasiūlymams, kurios skaičiuojamos nuo tada, kai perkančioji organizacija atrenka dalyvius, galinčius teikti pasiūlymus (38 straipsnio 3 dalis; jeigu naudojamos elektroninės priemonės, šie terminai gali būti atitinkamai 30 ir 35 dienos²³).

Atviras konkursas vykdomas pagal Direktyvą 2014/24/ES, taikant 35 dienų pasiūlymų pateikimo terminą²⁴. Riboto konkurso atveju Direktyvoje 2014/24/ES nustatytas 30 dienų

---

¹⁸ Direktyvos 2014/24/ES 10 straipsnio h punktas.

¹⁹ Žemesnioji riba taikoma, kai paslaugų teikimo sutartis sudaro centrinės valdžios institucijos, o aukštesnioji – paslaugų teikimo sutartims, kurias sudaro visos kitos perkančiosios organizacijos, be kita ko, regionų ir vietos valdžios institucijos.

²⁰ Ši riba nesikeis ir po 2016 m. sausio 1 d., nes ji nėra peržiūrima, kaip kitos ribos.

²¹ Direktyvos 2014/24/ES 114–117 konstatuojamosiose dalyse pateikiama šios sąvokos paaiškinimų, visų pirma paprastesnio režimo požiūriu.

²² Skelbiamų derybų ar konkurencinio dialogo procedūros šiuo atveju greičiausiai nebūtų aktualios, nes susiklosčius tokiai padėčiai, kaip numatoma komunikate, jų taikymo sąlygos nebūtų tenkinamos.

²³ Direktyvos 38 straipsnio 5 ir 6 dalys.

²⁴ Direktyvos 2014/24/ES 27 straipsnis.

paraiškų dalyvauti pateikimo terminas ir dar 30 dienų terminas pasiūlymams pateikti²⁵. Jei nacionalinės teisės aktais jau įgyvendinta tokia galimybė, subcentrinės perkančiosios organizacijos (pvz., regionų ar vietos valdžios institucijos) ir konkurso dalyviai gali susitarti dėl pastarojo termino; jei susitarti nepavyksta, gali būti taikomas ne trumpesnis kaip 10 dienų terminas²⁶.

2.2. Skuba

Direktyvoje numatyta galimybė gerokai sutrumpinti bendruosius terminus, jei to reikia dėl skubos. Šiuo atveju perkančiosios organizacijos gali pasirinkti pagreitintą ribotą konkursą, pagal kurį paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas yra 15 dienų, o pasiūlymų – 10 dienų²⁷. Tai leidžia greitai sudaryti sutartį.

Direktyvoje 2014/24/ES ši procedūra išlaikyta²⁸ ir dar numatytas pagreitintas atviras konkursas, suteikiant galimybę dėl pagrįstų skubos priežasčių sutrumpinti pasiūlymų pateikimo terminą iki 15 dienų²⁹.

Taikant pagreitintą ribotą konkursą privalu kiek įmanoma laikytis vienodo požiūrio ir skaidrumo principų, net skubos atveju užtikrinant tam tikrą konkurenciją. Daugeliu atvejų reikiamas sutartis galima sudaryti tokio pagreitinto riboto konkurso būdu (arba, remiantis Direktyva 2014/24/ES, pagreitinto atviro konkurso būdu).

3. NESKELBIAMOS DERYBOS – YPATINGOS SKUBOS ATVEJAI

Derybos be išankstinio skelbimo apie pirkimą – dar viena Sąjungos teisėje numatyta priemonė, leisianti sudaryti prieglobsčio prašytojų reikmėms būtinas sutartis ypatingos skubos atvejais.

Sudaryti viešąsias sutartis neskelbiamų derybų būdu perkančiosios organizacijos gali „tiek, kiek tai yra griežtai būtina, kai dėl ypatingos skubos, sukeltos įvykių, kurių perkančiosios organizacijos negalėjo numatyti, neįmanoma laikytis terminų, taikomų atviroms, ribotoms procedūroms arba, kaip numatyta 30 straipsnyje, derybų procedūroms paskelbiant skelbimą apie pirkimą; Aplinkybės, kuriomis pateisinama ypatinga skuba, jokių būdu negali priklausyti nuo perkančiosios organizacijos“ (Direktyvos 31 straipsnio 1 dalies c punktas³⁰).

---

²⁵ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnis.

²⁶ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnio 4 dalis.

²⁷ Direktyvos 38 straipsnio 8 dalis.

²⁸ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnio 6 dalis.

²⁹ Direktyvos 2014/24/ES 27 straipsnio 3 dalis.

³⁰ Iš esmės identiška nuostata išdėstyta Direktyvos 2014/24/ES 32 straipsnio 2 dalies c punkte.

Kadangi taikydamos šią procedūrą perkančiosios organizacijos nukrypsta nuo pagrindinio Sutarties principo dėl skaidrumo, Teisingumo Teismas nustatė reikalavimą, kad ši procedūra būtų pasitelkiama tik išimtiniais atvejais. Turi būti tenkinamos iškart visos sąlygos, o aiškinti jas reikia siaurai (žr., pavyzdžiui, sprendimus *Komisija prieš Vokietiją*, C-275/08, ir *Consiglio Nazionale degli Ingegneri*, C-352/12). Derybos be išankstinio skelbimo apie pirkimą leidžia perkančiosioms organizacijoms tartis tiesiogiai su galimais rangovais; tačiau neleidžiama sudaryti sutarties tiesiogiai su iš anksto atrinktu rangovu, nebent jis būtų vienintelis rangovas, galintis įvykdyti sutartį atsižvelgiant į techninius ir laiko suvaržymus, susijusius su ypatinga skuba.

Kiekviena perkančioji organizacija, norinti taikyti tokią neskelbiamų derybų procedūrą, turės įvertinti, ar tenkinami visi reikalavimai. Tokios procedūros pasirinkimas turės būti pagrįstas atskiroje ataskaitoje³¹. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti tenkinami visi šie kriterijai:

3.1. „Įvykiai, kurių atitinkama perkančioji organizacija negalėjo numatyti“

Daugelyje valstybių narių per palyginti trumpą laikotarpį labai išaugo prieglobsčio prašančių asmenų skaičius.

Natūralu, kad iš esmės konkrečios perkančiosios organizacijos nežinojo ir negalėjo prieš pakankamą laiką numatyti, koks bus prieglobsčio prašytojų, kuriais joms reikės pasirūpinti, skaičius. Konkrečios savivaldybės negalėjo iš anksto numatyti būtinybės suteikti būstą, tiekti prekes ir teikti paslaugas prieglobsčio prašytojams – todėl tai laikytina įvykiu, kurio jos numatyti negalėjo.

3.2. Ypatinga skuba, dėl kurios laikytis bendrųjų terminų neįmanoma

Nekyla abejonių, kad į įvairias valstybes nares atvykstančių prieglobsčio prašytojų būtiniausias poreikis (būsto, prekių ir paslaugų) reikia patenkinti kaip galima greičiau.

Ar dėl to neįmanoma laikytis net labai trumpų pagreitinto riboto konkurso (arba pagreitinto atviro konkurso, numatyto Direktyvoje 2014/24/ES) terminų, reikės įvertinti kiekvienu konkrečiu atveju.

Kaip išaiškinta Teisingumo Teismo praktikoje³², susiklosčius ypatingos skubos aplinkybėms viešasis pirkimas turi būti atliktas nedelsiant. Šia išimtimi negalima naudotis tais atvejais, jei tokiu būdu sutarties sudarymo procedūra užtrunka ilgiau nei vykdant skaidrų, atvirą ar ribotą, konkursą, įskaitant pagreitintas (taip pat riboto konkurso) procedūras.

---

³¹ Direktyvos 2004/18/EB 43 straipsnio f punktas ir Direktyvos 2014/24/ES 84 straipsnio 1 dalies f punktas.

³² Žr. 2013 m. birželio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-352/12 50–52 punktus.

3.3. Nenumatyto įvykio ir didelės skubos priežastinis ryšys

Jei pačius būtiniausius prieglobsčio prašytojų poreikius reikia patenkinti per labai trumpą laiką, negali būti jokių pagrįstų abejonių dėl priežastinio ryšio tarp prieglobsčio prašytojų skaičiaus padidėjimo ir būtinybės patenkinti jų poreikius.

3.4. „Tiek, kiek tai yra griežtai būtina“

Derybos be išankstinio skelbimo apie pirkimą gali suteikti galimybę tinkamai patenkinti būtiniausias reikmes. Tokie pirkimai pasitelkiami laikinam problemos sprendimui, kol bus rastas nuolatinis sprendimas, pavyzdžiui, sudaryta preliminarioji sutartis dėl prekių ir paslaugų, sudaromos taikant įprastas (įskaitant pagreitintas) procedūras.

4. IŠVADOS

Kiekvienu konkrečiu atveju perkančiosios organizacijos turės atskirai pasirinkti procedūrą, pagal kurią bus sudaromos sutartys, skirtos būtiniausiems prieglobsčio prašytojų poreikiams (būsto, prekių ar paslaugų) patenkinti.

Jei tokiems poreikiams patenkinti bus reikalingas naujas viešasis pirkimas³³, kurio atskirų projektų vertė viršys nustatytas ribas ir todėl jiems bus taikytinos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvos, perkančiosios organizacijos, visų pirma, turės apsvarstyti visus būdus gerokai sutrumpinti pirkimo terminus taikant pagreitintą (riboto konkurso arba, pagal Direktyvą 2014/24/ES, atviro konkurso) procedūrą.

Jeigu šios procedūros neleidžia pakankamai greitai užtikrinti būsto, prekių ir paslaugų, tuomet galima rengti derybas be išankstinio skelbimo apie pirkimą.

Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklėse yra įvairių nuostatų, tinkamų patiems būtiniausiems prieglobsčio prašytojų poreikiams patenkinti, net esamomis išimtinėmis aplinkybėmis.

---

³³ T. y. jų negalima patenkinti, pvz., panaudojant jau turimus išteklius, bendradarbiaujant viešojo sektoriaus subjektams ar taikant esamas sutartis.